

21.8.09

מאת עוזי בניזמן

1. התסמונת חוזרת

לוחמי יחידת 101 והצנחנים משנות ה-50 זוכים רים את אריאל שרון בעיקר כך: הוא רכז על מפת, מתכנן מבצעים (או קראו להם פעולות תגמול), ואיך רץ למטכ"ל לקבל אישור להוציאם אל הפועל. כשהיה נתמך בסירוב, היה שב מתוסכל למחנה ופך תח במטר של קללות וגידופים על אחרים מראשי המדינה ועל חלק מקציני המטכ"ל על שמנעו ממנו לממש את תוכניתו, ועמו של שרון נבע ממניעים פטרויטיים וביקורתו היתה כנה: לשיטתו, הוא ידע כיצד לנהוג באויב הערבי בעוד שהממונים עליו - בצה"ל ובממשלה - היו חדלי אישים ופחדנים. בדרך כלל, אישור הדרג הצבאי העליון, וכן הממשלה, את הצעותיו של שרון; הוא הרי טבע את חותמו על המצאות הביטחוניות והמדיניות בשנות ה-50 בסדרה של פעולות תגמול מרעישות. הוא האמין

שבכך הוא תורם לחיזוקה של מדינת ישראל; הוא רק לא הביא בחשבון שההצטרפות של יוזמותיו האלימות הביאה להחרפת היחסים בין ישראל לשכנותיה וגרמה למצרים לנטוש את המערב, לפנות לברית המועצות, לחתום על עסקת נשק גדולה עם צ'כיה, ולערב את שתי המדינות המזרחיות במאבק הבידומעצמתי שבטיהו הבולט היה במלחמת סיני ב-56'. יש אף גרסה, הנשענת על דברים שמיחסים לגמאל עבד אל נאצר, שליט מצרים באותה תקופה, כי הוא היה נכון להגיע ליחסי שלום עם ישראל, אלא שפעולות התגמול הביאו אותו לירי מסקנה כי אין לכך סיכוי.

היה מאפיין נוסף להתנהגותו של שרון באותם ימים: הוא פירש באופן פורמלי ודוקאי פקודות והראות שניתנו לו ובדרך זו נתן למבצעים שאושרו לו ממדים בלתי צפויים. כך, לדוגמה, נאחו בתמליל של פקודת המבצע לפעולת קיביה (היו, למעשה, שני ניסוחים לפקודה) "לתקוף את הכפר, לבצע בו הרס, לפגוע בנפש במגמה להבריח את תושביו", כדי לבצע פעולה שהסתכמה ב-69 הרוגים, מחצי תם נשים וילדים. בדעיבר טען שרון, כי הופתע בעצמו מהיקף האבירות, אבל העובדה שבפקודת המבצע לא נאמר במפורש להימנע מפגיעה בנשים וילדים שימשה לו, בדעיבר, הגנה מפני הביקורת בעניין זה. מבקריו טענו, לעומת זאת, כי כללי טוהר הנשק שהיו מקובלים בצה"ל שללו מכל וכל פגיעה בנשים וילדים וכי לא היה צורך להזהיר את שרון במפורש להימנע מכך. א: ההיתר שניתן לו לשלוח סיוור למערב המיתלה, במבצע סיני, תורגם על ידו להרכבת יחידה צבאית גדולה שהורה למעבר הסתכנה בקרב שבו נפלו 38 צנחנים ו-110 נפצעו (אבירות הצבאים הגיעו ל-200). התסמונת הזאת חזרה על עצמה פעמים נוספות במשך הקריירה הצבאית שלו וניכרה גם בהתנהגותו במלחמת לבנון: את ההיתר שנתן לפלנגות להיכנס למחנות בספטמבר 82, תלה בהחלטה הממשלה מיוני שאמר בה כי רצוי לשלב אותן במלחמה בלבנון. היה פער

עצום בהקשר שבו התקבלה ההחלטה המקודדת של הממשלה (להמחיש את זיקת הנוצרים לישראל, להוכיח כי מאבקם באש"ף משותף) לעומת הנסיבות שבהן נתן שרון לפלנגות אור ירוק להיכנס למחנות (לאחר רצח באשיר ג'מאיל, כאשר היה עליו להביא בחשבון אפשרות של פעולות נקם מצד הפלנגות בפלשתינאים). כך היה ב-12 באוגוסט 82: ביירות הופצצה באותו יום ללא הרף על ידי חיל האוויר הישראלי. הממשלה כולה, ובתוכה מנחם בגין, הופתעו מממדי הפעולה ושרון נתבע לתת הסברים. בישיבת הממשלה הוא ציטט את החלטתה "להגן על חיילי צה"ל בכל דרך", וטען שהפצצת ביירות עונה בדיוק על כך. הממשלה לא השתכנעה והחליטה לשלול משרון את הסמכות להפעיל את חיל האוויר ללא אישור ראש הממשלה.

2. שועל מול נמר

גם שרון של שנת 2001 ייזכר כאיש רכז על מפות, מוקף קצינים צעירים ממנו, כשהוא מתרדד

אותם ומתכנן אתם מבצעים נגד הפלשתינאים. גם עתה הוא פטרויט המאמין שיוזמותיו משרתות את טובת המדינה ונותנות את המענה הטוב ביותר למצוקתה הביטחונית. גם הפעם נראית כל פעולה מוצדקת על רקע ההתנגדות הפלשתינית הקטלנית שקדמה לה, וגם הפעם הסך הכולל של המבצעים והתגובות מוביל להסלמה שממדיה מי ישרום. גם הפעם, ממרום שבתו על כס ראש הממשלה, עוקף שרון, מפעם לפעם, את דרג מקבלי ההחלטות ומפתייע אותו כשהוא נאחו בניסוחים ובנימוקים פורמליסטיים.

הקורבן העיקרי לתמרוניו של ראש הממשלה הוא שר החוץ, שמעון פרס. השניים מכירים איש את רעהו שנים רבות, ושרון התנאה לא פעם בידירות השוררת בין שתי המשפחות. מאז מצאו את עצמם בממשלה הזאת משכו את מדיניות החוץ והביטחון שלה כל אחד לכיוון אחר. המתח ביניהם נפרש על כותרות העיתונים וביטוי מתמצה בתפישת שרון את ערפאת כאויב (הגם שהוא נמנע מלהגדירו כך באופן רשמי) לעומת הנחתו של פרס, שערפאת הוא הפרטנר היחיד הזמין בצד הפלשתיני להשגת הסכם. מתחת לפני השטח מנהלים שרון ופרס מאבק של כיפוף ידיים: פרס מנסה להוביל את שרון לערוך ההידברות המדינית עם ערפאת; שרון חותר לכפות על פרס להשלים עם מדיניות התגובה הצבאית שהוא יזום. שרון ער לשם שיצא לפרס כמי שחפר מנהרות מתחת לראשי הממשלות שלצדם עבר (הסכם לונדון מול יצחק שמיר; "חתך בלתי נלאה" בתקופת ממשלת רבין הראשונה; היסודות להסכם אוסלו בתקופת ממשלת רבין השנייה). פרס מכיר היטב את הביוגרפיה של שרון וער למיומנר תו בעקיפת עמיתים ומפקדים.

כדי לצמצם ככל האפשר את החשדנות ההדדית הטבועה ביחסי השניים, פועלים עוזריהם הקרובים - אודי שני מצד שרון, אבי גיל מצד פרס - כדי לתאם את מהלכיהם ולעדכן האחד את השני. התרצאה, כפי שהיא מסתמנת עד כה, היא לדעת פרס:

שרון הצליח פעמים מספר להפתיע אותו במהלכיו. זו תוצאה צפויה: פרס הוא אמנם פוליטיקאי עומד מי ומנוסה, אבל שרון הוא איש חסר עכבות, ובתור קף תכונה זו הוא לא שיתף את פרס בהחלטה לפלוש לבית תנוך, בהחלטתו להכריז באופן חרצדי על הפסקת אש, וגם הפתיע אותו בחיסול אבו עלי מוס' טפה, השבוע. פורמלית, יש לשרון על מה להסתמך: שמו של אבו עלי מוס' טפה נכלל ברשימת הפלשתינאים שמערכת הביטחון סימנה לפגיעה. בתחילה מחק אותו בנימין בן-אליעזר מרשימת הנידונים למוות, אבל לאחר מכן הוא נכלל ברשימה שהוצגה למטבחון לפני שבועות אחרים. השם הוזכר, כנראה, שנית במטבחון ערב פעולת החיסול. מה שלא הודגש הוא מעמדו של האיש; הוא היה עוד שם שלו ייחסו השב"כ ואמ"ן קופה של שרצים. כאשר מתלר נן פרס (לא יסירות, אלא באמצעות "מקורבים") על הפעולה נגד אבו עלי מוס' טפה, הוא מתכוון לכך שלא הודגש מעמדו ולא הוקדש דיון מיוחד להחלטה לפגוע בו, כפי שראוי היה בהתחשב במקומו בהיררכיה הפלשתינית. ואילו שרון נאחו בהחלטה העקרונית של המטבחון, שאושרה גם בקבינט, על מדיניות החיסולים ("הסיכול הממוקד", "ההגנה העצמית האקטיבית") ושבה ואושרה כמה פעמים. כעצמית שרון שומע רטינות מצד פרס על הפעלת מטוסי חיל האוויר נגד מטרות ברשות הפלשתינית, הוא מזכיר את החלטות הקבינט "להסמך את ראש הממשלה לאחו בכל האמצעים כדי להיאבק בטרור". כך גם כאשר עולות מכיוונו של פרס תלך נת על תפיסת האוריינט האוס: שרון נאחו בהחלטה בעניין זה שהתקבלה לאחר הפיגוע ברולפיניריום ושהיתה סעיף אחד במאגר של תגרות שהועלו לדיון ואושרו. פרס ציפה כי לפני ההשתלטות על האוריינט האוס יתקיים דיון נוסף, בעוד ששרון נתלה בהחלטה הראשונה ורואה בה אישור מספיק לביצוע.

בשנות ה-50 היה שרון מגיב בכוח למשמע התמהיות והביקורת על הממדים שקיבלו הפעולות הצבאיות שעליהן פיקד. הוא ראה בכך עדות לצבירת עות ולפתחנות של מפקדים בכירים ושל מדינאים שלפי ראייתו הסתרתו מאחורי כתפיו כדי לנער מעצמם אחריות לפעולות התגמול ולתוצאותיהן. התנהגות פרס בימים אלה, שאינו מוחה כמו פיו על האופי העיתוני של אחדות המתגובות על הפיגועים הפלשתיניים אלא מסתתר מאחורי "מקורבים", כמו מוכיחה את טענות שרון מאותם ימים: פרס רוצה להרחיק את עצמו מהחלטות שיוצרות סיבוכים או שמותירות רושם קשה על דעת הקהל העולמית.

3-2